

šega jedinstva, koje će sigurno proizaći iz prisvojenja dnevnih dobara, iz obće ljubavi i iz međusobnoga sblizjenja srdaca."

Rusko novinarstvo bavi se takodjer sbliznjem bečkoga i berlinskoga dvora. Petrogradski „Golos“ piše o tom: „Ako promotrimo dosadašnju politiku grofa Bismarcka, to nije on čovjek, da bolest cara Napoleona neupotribe za svoje osnove. O sbliznju obadva dvorova čujemo različite nazore; nu to je samo sigurno, da Prusija neće ostaviti svoje djelo nedogotovljeno. Tko bi se u ovom času usudio protiviti joj se? Možda Rusija? Nu koliko je istoj i pogibeljno, da se Prusija na baltičkom moru ojači, kao što joj je opasna i agitacija u istočnom pomorju, to bi oružano posredovanje u evropskih pitanjih bilo za Rusiju još pogibelnije s obzirom na financijsko stanje carevine. Diplomatičko posredovanje bilo bi sigurno sasvim nekorisno. Prošlo je vrijeme, kada su u Berlinu počitanjem slušali naše savjete; nebi dakle bilo pametno, kada bi se nakon tolikih diplomatskih porazah izvrili novim neugodnostim. Stoga neuzdaju se u Berlinu bez razloga, da će Rusija, radila Prusija u Njemačkoj što joj drago, ostati bezučestni gledalac. Francezka nije isto tako voljna rat voditi; Austrija je sa svojim vlastitim narodi zabavljena; Englezkoj je svejedno; Talijanska neće se požuriti, da izgledi poraz kod Kustoce i Visa. Kakav povoljniji čas mogao bi dakle Bismark još očekivati, da učini odlučan korak! Medjutim nemisle u Berlinu, da sve stave na jednu kartu i vole, lagano napried stupati.“

U Parizu govore jednako o velikoj demonstraciji, koju opozicija pripravlja na dan 26. listopada. Novine „La Tribune“ uvjeravaju tajinstveno, da će „čin naskoro dokazati, kako su članovi ljevice spremni, opravdati pouzdanje svojih birača“, a „France“ misli, da će ljevica zakonodavnoga tiela tom prilikom izdati kolektivnu manifestaciju. Po tom se čini, da će opozicija ipak javno prosvjedovati, što je vlada sastanak zakonodavnoga tiela odgodila čak na 26. studenoga. Kako „Patrie“ od 10. listopada piše, vieća ministarstvo o prigovorih, koje opozicija izjavljuje proti nekim ustanovam osnove senatskonsulta, navlastito o tom, da se umanje oktroi, da se načelnici gradski nemoraju birati iz gradskih zastupnikah i da se čl. 75. ustava promieni.

Prestolni govor, kojim je pruski kralj onomad otvorio sabor, glasi:

„U predstojećem zasjedanju biti ćete pozvani, da učestvujete kod važnih zadaćah za blagostanje monarhije i za razvitak zakonodavstva.“

Akoprem nam pouzdanje, da će se mir uzdržati, kao i u obće dobra žetva obećavaju, da će dohodci kao i prije početi opet naravno rasti, to se ipak financijsko stanje države nije bitno povoljnije promienilo. Iz financijskoga izkaza od gđ. 1768. uvidjate, da su usljed neodoljivih odnošajah s jedne strane dohodci zaostali za proračunom, a s druge strane da su redoviti troškovi preokračeni. U očigled ovih događajah i položajah ovogodišnjeg državnoga proračuna nastojala je vlada bez uspjeha, da pomnoženjem dohodakah sjeverno-njemačkoga saveza uvede olakšice u savezničkih teretih Prusije. U državnom proračunu za g. 1870. nije se mogla postići ravnoteža među dohodci i troškovi, makar da su troškovi što više ograničeni. Usljed toga mora vlada, da podpuno namiri proračunske troškove, zahtijevati prirez. Netreba se plašiti žrtvah, da se uvede potrebiti red u financijah. Čvrsto se nadam, da ćete odobriti vladine predloge.

Vlada će podnijeti predlog, kojim će se promieniti zakoniti propisi o klasificiranju dohodarina, da se osigura jednako izvajanje ovoga zakona.

Osnova za okružni red, određena ponajprije za šest istočnih pokrajina, sadržavat će nesamo promjene ustanovah obstojećega okružnoga reda, koje su određene za popravak i od vlade priznane, nego će ustrojiti okružne obćinske upravne organe, promijeniv dosadašnje okružne skupštine, da se ojači i osigura učesće pripadnikah jednoga okružja kod okružne obćinske uprave i da čestimice preuzmu poslove obće zemaljske uprave, koje su dosada obavljale državne oblasti. Oživotvori li se ponajprije samouprava u istočnih pokrajinah, to će se zatim protegnuti i na ostale pokrajine zemlje i dalje razviti.

Predložiti će Vam se podpuna osnova naukovnoga zakona, te će se opet poprimiti viećanje za reformu zakonodavstva o otčevini i stvarnih pravih.

U gradjenju cestah moramo se žalibože radi nedostatka državnih dohodakah ograničiti.

Gospodarstveno spajanje zemljišta radostno napreduje i ondje, gdje je istom iznovice zakonito izvedeno i olakšano.

Brizno nastojanje moje vlade, da mir uzdrži i da užutva odnošaje napram inozemnim vladam od svake smutnje, bilo je pomoću božjom uspješno. Nadam se, da će i u buduću od mene u istom smislu vodjena vanjska politika voditi do istih radostaih posljedica, da se unaprijede mirai i prijateljski odnošaji napram svim

vanjskim državam, da se obrt razvije, i da se užutva ugled i nezavisnost Njemačke.

U najnovije vrijeme bilo mi je moguće, da u više pokrajinah primim očitovanja vjernosti i pouzdanja, koja su me osobito obradovala. U duhu, iz koga su ova očitovanja proizašla, smijem tražiti novo jamstvo za vazda nadani razvitak domovine.

Ovaj razvitak unaprijediti u svakom pravcu po najboljoj volji, jest moja neprestana težnja. Uspjeh zavisi većim dielom od vašega pripravnoga zajedničkoga djelovanja sa mojom vladom, i rado izričem nadu, da ni u ovom zasjedanju neće manjkati blagoslov zemlje.“

O čem se u Španjolskoj radi, uvidjamo najbolje iz govora, koji je besjedio maršal Prim u sjednici kortesah 2. listopada, da sklone zastupnike, da obustave ustavne slobode. Prim reče:

Žalostno laćam se posla, da izvestim komoru o pletkah, u kojih se zemlja nalazi. Vlada nešije nikakvom osvetom proti onim, koji su spodbili oružje, da vojuju proti redu. Dočim je ipak prisiljena, poprimiti izvanredna sredstva — traži od skupštine odobrenje, buduć su obićna sredstva za sada nedostatna. Ova izvanredna sredstva neće trajati dulje, nego što je trajalo obsadno stanje. Ovo stanje prouzročili su razni čopori, koji nemogu podnositi niti manje niti veće borbe, nego su na više mjestah porušili željezne pruge i brzoyave. (Maršal navede dotične pruge i doda, da će ove štete prouzročiti velikih žrtvah.) Mogu uvjeriti kortese kao i zemlju, da buntovnici neće nadvladati — da mogu nadvladati. Ako kortesi, u suglasju sa vladom, dozvole istoj, što zahtjeva, tada će se mir opet uvesti. Vlada se zaklinje, da neće nastupiti stazu reakcije i uvjerava kortese, čim prestane iznimno stanje, da će položiti račun o onom, što je učinila.

Iz Perpignana, na francezko-španjolskoj granici, javlja brzoyav, da je 9. listopada potučena ustaška četa zastupnika Capdeville; Capdevilla i više njegovih drugovah pobjegli su u Francem, gdje su razoružani i zatočeni. U Valenciji buknuo je 8. listopada takodjer nemir, te su ustaši pretrgli brzoyav. Inače uvjerava vladin telegram iz Madrida 9. listopada, da su viesti iz Catalonije, Aragonije i Andaluzije po vladu povoljne; jer da je ustanak u tih pokrajinah posve nevažan. Vodja ustašah Carabajol ustrijeljen je. U Saragosi povrćen je takodjer mir, ali jih je mnogo ubito i ranjeno, a i mnogo zasuznjeno.

Politička oporuka Fuad-paše.

„Levant Herald“ proglašuje čudnovat spis, naime „političku oporuku Fuad-paše“ u obliku lista, upravljenoga na sultana i datiranoga 3. siječnja 1869. u Nizizi. Razboriti turski državnik razvija o Turskoj svoje misli ovako:

„Bog Vam je, gospodaru, dao slavno poslanstvo, koje ćete istom onda moći izpuniti, kad Vas proslanke žalostna, ali velika istina, da naime carstvu otomanskomu prieti znatna pogibelj. Napredak naših susjedah i pogreške naših djedovah, staviše nas u izvanredno kritički položaj. Samo podupni prielom s prošlošću može odkloniti katastrofu. Starimi sredstvi nemože se uzpostaviti iztečla veličina. Svi su napredovali — samo smo mi zaostali. Nas može spasiti samo revno napredovanje. Mi treba da imamo toliko novacah, koliko Englezka, toliko izobraženost, koliko Francezka i toliko vojnikah, koliko Rusija. Mi nesmiemo zaostajati za drugim narodi. Prije svega moramo svi promijeniti naše političke uredbe.“

Naše su uredbe zastarjele, a čovječje potrebe postaju uvijek mladje. Neprestanomu kretanju nije islam doista na putu. Onaj nije moslim, u koji ime vjere zahtjeva, da se stoji. Muhamedamizam može se spasiti, ali samo velikim uredbama.

Što se tiče naših vanjskih odnošajah, to mi se je najprije izjaviti, da je Englezka bila uvijek naš najiskreniji saveznik. Englezka riedko mienja svoju politiku i svoje prijateljstvo. Načelnj vjerni narod stare Englezke, biti će naš prvi i zadnji saveznik. Ja bih radije izgubio neke pokrajine, nego li prijateljstvo Englezke.

Francezku moramo čuvati, jer nam ona isto toliko koristiti, koliko i škoditi može. To je narod, koji više osjeća, nego li računa. Njegovu ljubav velikih idejah moramo tako upotriebiti, da i mi slične ideje budemo mogli napisati na naše zastave.

Austrija je dosada morala svoju ulogu u iztoku suziti u tiesne granice. Krimskim i njemačkim ratom dospjela je u velike pogibelji, koje i nam priete. Dokle u Beču bude vladala čvrsta i jasna politika, mogla bi Austrija ostati najnaravnijim saveznikom porte.

Prusija bi nas iz ljubavi prema svojoj svrsi mogla žrtvovati. Za cieniu austrijskih pokrajinah mogla bi dati naše evropske.

Rusija je svojim udesom upućena na iztok, a stoga nam je i stalan neprijatelj. Kad bi ja bio ruski ministar, okrenuo bi ciljem svijetom, da osvojim Carigrad. Ovdje nam pomoći može samo sila. Ravnodušnost Englezke prema događajem u srednjoj Aziji napunjuje me čudom i užasom. Bez dvojbe je, da će Rusija doskora navali na našu malu Aziju. Proti tomu pomažu samo čini. Gradjanski rat u Evropi i jedan Bismark u Rusiji mogu svjetski položaj podpuno promieniti.“

Poslo je Fuad spomenuo Perziju kao trabanta Rusije, prelazi na unutarnju politiku, te zahtjeva podpunu jednakost svih naroda i vjera. „Samo onda, ako se svi iztočnjaci slože u bratinstvu, može Turska postojati.“ Svaki iztočnjak, bio on židov, kršćanin ili

muhamedanac, imade li jedinstvo države za svoje vjeroispovijedanje, neka može biti ministar, namjestnik itd. Jedinstvo, utemeljeno na ravnopravnosti svih — to je oblik nove Turske — ili će otomanska država bez dvojbe propasti.

Ova oporuka došla je i u ruke sultanove, koga se je, kako kažu, vrlo primila.

Trojedna kraljevina.

U Zagrebu, 13. listopada. (Saborska sjednica) otvorena je jutros u 10¹/₄ sati; poslje pročitanoga zapisnika predloži zastupnik Fodrocy, da se javna sjednica pretvori u tajnu, što bude i učinjeno, pošto ga je poduprlo 19 članovah.

— (Preuzvišenomu gospodinu hrv.-slav.-dalm. ministru Kolomanu Bedekoviću) pokloniše se jutros u 9 sati mnoge korporacije i deputacije.

— (Gospodina Janka Cara,) savjetnika odsjeka kod hrvatskoga ministarstva i zastupnika na hrvatskom saboru, udarila je kap; nu ima nade, da će bolestnik ozdraviti.

— († Gosp. Ivan Zlatarović,) satnik kod pukovnije nadvojvode Leopolda, preminuo je noćas nakon podulje bolesti.

— (Stan za pravoslavnu akademiju.) Doznajemo iz pouzdana izvora, da se pravoslavna akademija nemože premjestiti u zemaljsku bolnicu u savskoj ulici iz toga razloga, što je već podpisan ugovor sa društvom za tvornicu duhana. Privatnih zgradah, koje bi bile prikladne za akademiju, teško je dobiti, buduć su većom stranom na dulje vremena iznajmljene. Stoga će se pravoslavna akademija po svoj prilici namjestiti u muzeju, u kojem se nalazi dovoljno prostora, pošto se ni muzej nije ondje još sasvim uredio. Ova neprilika za zgradu daće se tim izpričati, što se nije moglo predvidjeti, da će broj gimnazijalnih učenikah tako narasti i da će toliko prostora potrebovati. Nadamo se, da ćemo za koji dan moći pribićiti definitivnu odluku zemaljske vlade u ovom predmetu.

— (Biljegovane listnice) uvedene su već u promet u austrijsko-ugarskoj monarhiji. Dobivaju se po dva krajcara kod svih poštarskih uredah i prodavaoah listovnih biljegah. Ove se listovnice rabe vrlo često i mogu se zaista održati, jer su zbilja praktične.

Dosada smo vidjeli samo njemačke; zar jih nema i u drugih jezicah? — Ako jih nema, pristojalo bi se, da se i ovoj u nezatnoj stvari nevriedja narodna ravnopravnost!

— U Karlovcu, 9. listopada. (Dopis.) (Kako dopisnik sisačkoga „Zatočnika“ opravdava nemir i nered u Karlovcu.) Br. 30. vojničko-sisačko-reakcionarnoga „Zatočnika“ donio nam je vrlo dug dopis, u kojem nastoji karlovačke neredi tim opravdati, što tobože na bivšega ovogradsčkoga kapetana, gospodina Šveicera, nekim načinom krivnju baca, kao da je to njegov manevar, te se zbilja počinje škandal predaju javnosti, kako bi to nekojim od današnje gospode škoditi, a njemu, po dopisnikovu mienjenju, koristiti moglo. Da vidimo, koja je mudrost u tom dopisu.

Neznani delija veli: „ako bi iza odlazka famoznog Ferka (fini način „Zatočnikova“ piskarenja), i zbilja bio zavladao tolik nered i nemir u ovom gradu, da bi od onda bilo bez dvojbe podnešeno odavle u Zagreb sila prituzbah poradi razbijenih glavah i valjda čak poradi kojeg ubojstva, — (dakle dok nije mrtvih glavah, dotle je sve ništa?) — bila bi se od onog doba morala stvoriti kod nas nekakova pobuna, — (ta o tom se i radi!) bilo bi od poslje ovo nekoliko (smjelih i objestnih) magjaronah (koga su ovi još napali?) već sasvim postradali, — (bili bi se morali porobiti i popaliti!); nu eto sve dosele nije se dogodilo ništa takova, što je svakako neizvajaran dokaz, da su svi ti dopisi u „Narodnih Novinah“ i „Agramerici“ doista pusti i neosnovani (ergo da je u Karlovcu najveći mir i najbolji red!).

Na to odgovaramo nepoznatomu dopisniku: da, ako on misli, da treba najmanje polovicu „magjaronah“ poubijati, poklati, podaviti, porobiti i popaliti, prije nego visoka vlada uvidi, da ovdje smutljivi duh radija neredom: tad pristajemo i mi na to, pošto smo još živi, da nam je mir i da je liepi red. Nu što se pomenuti dopisnik tješi, da nije visokoj vladi podnešeno više prituzbah o svakojakih neredih i osobnih napadanjih, to se vara; jer takovih prituzbah imade u Zagrebu dosta, — samo neznamo, gdje leže.

„Zatočnikov“ dopisnik priznaje, da se je za ove nove policije dogodilo gđjekoji neznan noćni izgrad, nu tomu da nije kriva policija, niti su krivi „rodoljubi“, nego su krivi „magjaroni“. Tu navodi, kako je „jedan rodoljub s razlogom mrzko opsovao magjarona T. u jednoj kavani“ (zašto nekaže da je taj rodoljub otpušteni oficirčić K., koji ne zna ni hrvatski, neka se vidi s kakovima se rodoljubi „Zatočnik“ hvastao, kao i u Sisku sa B—om!); „kako se posvadio u jednoj krčmi magjaron K., učitelj, a najposlje bačen bio na ulicu“ (što je velika i prisna laž), itd. Da je istoga K. jedan karlovački „rodoljub“, barbirski šegrt, u nekoj krčmi u noći napastovao i vriedjao, a da ga nije bio van bacio, kao što je neki „Zatočnikov“ „rodoljub“, koji je nedavno po Krajini putovao, više putah van bačen bio, to je istina; nu iztraga je dokazala, da je barbir krivac, te je barbir i sjedio tri dana u apsu. Pitat će tko, kako